

# Dějepisectví „fin de siècle“

(cca. 1890–1914)

## „Čas reflexe a revize“

**Kritika odborné historiografie** (že nedovede vysvětlit podstatu dějinného procesu a že zachycuje jen povrch událostí)

+ **pochybnosti o smyslu a hodnotě historického poznání.**

Historiografii byla upírána vědeckost, protože neformuluje pevné zákony dějin, jako vědy přírodní, a nemá ani vlastní předmět studia.

Kritika historismu → něm. filozof **FRIEDRICH NIETZSCHE** (1844–1900)

Zjištění, že **metody věd přírodních a humanitních jsou odlišné.**

**WILHELM DILTHEY** (1833–1911)

✎ *Einleitung in die Geisteswissenschaften* (1883)<sup>1</sup>

- **Přírodní vědy** – zabývají se tím, co platí bez výjimky v řádu přírodním a vyjadřují to, co se opakuje a trvá stále.
- **„Geisteswissenschaften“** (duchovní, humanitní, společenské) – zabývají se člověkem a jeho působením ve světě, tedy kulturními hodnotami, a vztahují se k tomu, co se děje jedinečného a neopakovatelného.

**Smysl historického poznání** = vystižení individuálních, neopakovatelných, nekvantifikovatelných skutečností. K tomu zapotřebí také porozumění, vcítění (→ hermeneutika).

---

<sup>1</sup> čes. *Uvedení do vědy duchové* (1901); slovenský výbor z díla *Život a dejinné vedomie* (Bratislava 1980).

## Hledání nových cest v dějepisectví

### Sociální dějiny

**MAX WEBER** (1864–1920)

sociolog; teoreticky se zabýval těmito tématy:

- moc (panství, autorita)
- byrokracie
- racionalizace (☞ *Protestantská etika a duch kapitalismu*<sup>2</sup>, 1904–1905)
- lidské jednání

**KARL LAMPRECHT** (1856–1915)

- Hospodářské dějiny, „Methodenstreit“
- ☞ *Deutsche Geschichte* (1891–1901, 12 sv. + 2 nedokonč.)

**HENRI PIRENNE** (1862–1932)

Studie o vzniku středověkých měst, o jejich sociální a ekonomické struktuře.

- ☞ *Dějiny Belgie* (1903–1920)

### Kulturní dějiny

**JACOB BURCKHARDT** (1818–1897)

- ☞ *Kultura italské renesance* (1860, česky 1912)
- ☞ *Úvahy o světových dějinách* (1905, česky 1996)

**JOHAN HUIZINGA** (1872–1945)

- ☞ *Podzim středověku* (1919)
- ☞ *Homo ludens* (1938)

---

<sup>2</sup> Česky ve výboru Max Weber, *Metodologie, sociologie a politika*, Praha 2009.

## Americká historiografie

**FREDERICK JACKSON TURNER** (1868–1932)

✍ teorie o pohybující se hranici

**JAMES HARVEY ROBINSON** (1863–1936)

❖ hlavní představitel směru **New History** (stejnojmenný teoretický spis publikoval v roce 1911).

**CHARLES AUSTIN BEARD** (1874–1948)

✍ *Ekonomická interpretace ústavy Spojených států* (1913)